

v objektivu

med genskim kodom in personifikacijo slovenske privatizacijske zgodbe

Nikoli ni srečal kriminalistov

Primož Cirman

Horvat je simbol in produkt obdobja iz zgodnjih devetdesetih let, ko so se kapitalizem šli zares le fantje v poznih dvajsetih, ki so študirali ekonomijo, prodajali kataloško kozmetiko ali igrali v bendih

Začnimo za vprašanjem za 112 milijonov evrov: kdo je bil vsaj do predlani najbogatejši slovenski tajnik oziroma poslovni sekretar? Odgovor se skriva v podatkovnih bazah poslovnega registra v Veliki Britaniji. Tam je mogoče za en funt kupiti dokument, iz katerega je razvidno, da gre za 43-letnega Darka Horvata. Ta je namreč 22. aprila 2008 lastnoročno podpisal izjavo, s katero je prenehal opravljati naloge poslovnega sekretarja londonskega podjetja Aktiva Capital Limited. Dva tedna kasneje je kot direktorica istega podjetja odstopila tudi njegova, šest let mlajša soproga Petra Horvat.

Ponovno na pot

Vse kaže, da bosta manj kot dve leti kasneje zakonca Horvat po sedmih letih pretrgala še del vezi z Londonom – vsaj uradno kot davčna rezidenta Združenega kraljestva. Nemški Bild je tako v začetku leta razkril, da je uradna lastnica neznanega švicarskega podjetja, ki je od dedinje propadlega nemškega koncerna Arcandor Madeleine Schickedanz za 37 milijonov evrov kupilo vilo nad mondenim letoviščem St. Moritz, slovenska državljanka Mirka Horvat, sicer mama Darka Horvata. Petdesetodstotna obdavčitev prejemkov nad 150.000 funtov, s katero želi britanski premier Gordon Brown pridobiti politične točke med revnejšimi sloji prebivalstva, ki jih je v minulem letu dni jezilo državno reševanje bank, je Horvata, vajenega davčnega begunstva, spet pognala na pot. Tokrat ne na Nizozemsko, kamor je leta 2002 prenesel premoženje iz slovenske Aktive Invest na tamkajšnjo družbo Aktiva Holdings, ki domuje v stavbi amsterdamskega WTC, ampak v Švico. Tam ga v najslabšem primeru čaka zgolj 11,5-odstotna stopnja dohodnine, ki se ji bo lahko izognil, če bo švicarskim (kantonalnim) oblastem dokazal, da si kruh služi z delom v drugih državah. V tem primeru bo zelo verjetno plačeval le nadomestilo v višini štirikratnika najemnine za bivališče. To bi lahko pojasnilo, zakaj je vilo prepisal na podjetje, ki uradno ni v njegovi lasti.

Teh špekulacij Horvat v minulih dneh ni komentiral. Tudi sicer ni nikoli potrdil, da so selitve njegove družinske aktivnosti povezane z davčnimi razlogi, kar bi bilo tudi iluzorno pričakovati. V London se je tako po lastnih navedbah preselil zaradi »mednarodnih poslovnih aktivnosti«. Leta 2002 pa je prek takratnega svetovalca za stike z javnostjo Mileta Šetinca sporočil, da je premo-

ženje Aktive prenesel na Nizozemsko zaradi države, ki naj bi skušala vzpostaviti »odvečni in škodljiv nadzor nad pooblaščenimi investicijskimi družbami (pidi)«. Trditev je bolj kot smešna cinična. Ne le zato, ker podjetju na Nizozemskem, ki ima v lasti dolgoročno finančno naložbo v Sloveniji, ni treba plačevati davka na kapitalske dobičke in dividende. Prav slovenska država je namreč z luknjavo zakonodajo in pomanjkljivim nadzorom v devetdesetih letih prejšnjega stoletja omogočila, da se velika večina pidov kljub jasnim smernicam zakona iz leta 1994 nikoli ni preoblikovala v vzajemne sklade, ampak v holdinške družbe, ki so se tako izmuznile nadzoru Agencije za trg vrednostnih papirjev (ATVP). Te so bolj ali manj prikrito, največkrat prek delniških »parkirišč«, obvladovali večji delničarji, pri čemer nihče

od njih, s Horvatom na čelu, ni izbiral metod pri iztiskanju malih delničarjev.

Nepreoblikovanje pidov je nekdanji direktor ATVP Neven Borak pred leti označil za največjo sistemsko napako v procesu slovenske privatizacije. »V času, ko se je zakonodaja sprejemala, je bilo veliko lobiranja, lobisti so poslancem mešali glave in na koncu se je zgodilo, kar se je zgodilo,« je Borak v intervjuju za Dnevnik pred tremi leti komentiral dogodke iz leta 2001. Takrat vladajoča koalicija na čelu z LDS, ki je privatizacijsko »luknjo« zapolnila s pripustvijo pidov v ključna državna energetska podjetja, ni pravočasno sprejela sistemskega zakona o pravnih naslednicah pidov, ki bi po preoblikovanju pidov v finančne holdinge ustrezno zaščitil lastninske pravice malih delničarjev. Pri tem je skoraj neverjeten podatek, da je Darku Horvatu pri neuspelem kupovanju državnega deleža v NKBM v začetku desetletja svetovala prav ena od avtoric privatizacijske zakonodaje Nina Plavšak. Za nameček je bila še tik pred tem zaposlena celo na ministrstvu za finance (vodil ga je Tone Rop), ki je banko prodajalo. Horvat je sicer slovenski del lastniškega imperija bolj ali manj »zaprl« v treh letih pravne praznine po letu 2001, zakon o pravnih naslednicah pidov pa je vlada Janeza Janše po večletnem dopolnjevanju z amandmaji sprejela šele sredi leta 2007.

Pidovski tajkuni se redijo

»Družbe za upravljanje so obračunavale provizijo tudi za sklade, v katerih še ni bilo premoženja. Ustavno sodišče je sicer pred leti soglašalo s sklepom agencije in omejilo možnost zaračunavanja provizij za tisti del certifikatov, ki so bili izkoriščeni in na podlagi katerih so pidi dobili premoženje v upravljanje. Toda ravno provizije

so družbam za upravljanje omogočile sredstva za vstop v lastniško strukturo pidov. To je pripeljalo do akumulacije denarja in začetka izrinjanja malih delničarjev. Ti se skupščin niso udeleževali, pidi pa so vodili direktorji in nadzorni sveti, ki so bili praviloma prijateljsko povezani z upravljalcem. Ustvaril se je krog ljudi, ki je bolj kot za interese malih delničarjev skrbel za svoje interese. Konsolidacija lastništva, kot so nekateri poimenovali drugo fazo lastninskega preoblikovanja, ni pomenila nič drugega, kot da so deleži iz rok malih certifikatskih delničarjev prehajali v roke manjšega števila ljudi,« je Neven Borak v istem intervjuju odgovoril na vprašanje, zakaj so pidovski tajkuni, lastniki družb za upravljanje, bogateji, premoženje malih delničarjev pa je kopnelo.

Nič bolj ne simbolizira slovenske pidovske privatizacije kot javni poziv malega delničarja Aktive Invest Marka Zupančiča iz marca 2006: »V Aktivno Invest smo mali delničarji bivših pidov s certifikati vložili 300 milijonov evrov. Kje je zdaj naš denar? Hočem, da Darko Horvat odgovori na to vprašanje!« Tega Horvat nikoli ni storil, čeprav je še dobro desetletje pred tem vlagateljem obljubljal po »tisoč mark za certifikat« in s pomočjo lastne akvizitorske mreže, prek katere je nekoč od vrat do vrat ponujal kozmetične izdelke Avon, v prvem valu s certifikati zbral za devet milijard nekdanjih tolarjev kapitala, torej devetdesetkrat več od njegovega osnovnega vložka v družbo za upravljanje.

Ravno nasprotno, Horvat se je v zgodovino slovenske privatizacije za vedno zapisal vsaj z dvema »dosežkoma«. Najprej leta 1999 s prevzemom Tehnuniona, pri katerem je višje sodišče sedem (!) let kasneje ugotovilo, da je bil izpeljan v nasprotju s prevzemno zakonodajo, saj Aktiva pred tem ni objavila javne ponudbe za odkup delnic. Malim delničarjem Tehnuniona, ki ga je Horvat domnevno na veliko izčrpaval, je višje

sodišče po neuspehu na sodišču prve stopnje priznalo tudi pravico do odškodnine. Leta 2006 pa je Horvat razburil 68.000 delničarjev Aktive Invest, Certius Investa, Aktive Avant in Arkade Holdinga, ki jih je želel združiti pod okrilje Aktive Invest. Vanjo je nameraval pripustiti zgolj 63 delničarjev, ki so imeli v lasti delnice s skupno nominalno vrednostjo najmanj milijon nekdanjih tolarjev, vsem drugim pa kot odpravnino izplačati skromno denarno nadomestilo. Horvat je nato načrt opustil in nominalni prag znižal na tisoč nekdanjih tolarjev.

Kljub dolgi zgodovini delničarskih »eksczesov« je šele v tej zgodbi na Horvata prvič javno pritisnila tudi politika vseh barv, ki je prej bolj ali manj

odkrito pomagala pidovskemu lobiju. Sam Horvat je tako največji argument v podporo tezi, da je bilo »taikunstvo« zapisano že v genski kod slovenske privatizacije in da ni nastalo šele v njenih kasnejših fazah. Če se je očitkov o izčrpanju prevzetih podjetij (Pinus Rače, Intertrade ITS) in špekulantskih nakupih zaradi prodaje zemljišč (Koto) neprepričljivo skušal ubraniti z argumentom, da Aktiva podjetja »dejansko prestrukturira«, saj bi jih »v nasprotnem primeru po 12 mesecih visokih plač in regresov morala zapreti«, je obenem priznaval, da dolgoročni depoziti podjetij, v katerih je lastnik Aktiva, pač »ne bodo ležali na bančnih računih«. Tudi z oblastjo, milo rečeno, nikoli ni imel težav. Pri gradnji pidovskega imperija nikoli ni srečal kriminalistov. Še najbližje jim je bil v Ljubljanskih kinematografih, kjer je Aktiva delnice od zaposlenih kupovala s popustom, ki je po mnenju agencije za privatizacijo pripadal le upravičencem. Na ovadbi je bilo napisano le ime tedanjega direktorja kinematografov.

Plašč skrivnostnosti

Horvatov poslovni imperij je bil vedno zavrt v plašč skrivnostnosti. Če je revija Manager še leta 2007 njegovo premoženje ocenila na 190 milijonov evrov, je na letošnji lestvici najbogatejših Slovencev tretjeuvrščeni Horvat vreden »le« še 112 milijonov evrov. Gre za bolj ali manj pavšalne ocene, izpeljane iz uradno razkrita dela Horvatovega imperija. Ta po podatkih, ki smo jih v zadnjih tednih pridobili v uredništvu Dnevnika, zajema najmanj deset držav. Veriga podjetij iz skupine Aktiva se začne v Sloveniji, kjer je Horvatu po slabih dveh desetletjih združevanj, prevzemov, pripajanj, izbrisov in iztistitev več deset tisoč certifikatskih delničarjev ostala le družba Aktiva Naložbe. Čeprav ima ta še okoli 20.000 delničarjev, bo zelo verjetno že v kratkem v izključni lasti nizozemske Aktive Holdings.

Igra skrivalnic se tu šele začne. Po dostopnih podatkih je omenjena nizozemska družba zdaj v izključni lasti luksemburške Aktive Capital, ki jo je pred sedmimi leti ustanovila zgoraj omenjena londonska družba Aktiva Capital Limited. Če je imela nizozemska Aktiva po uradnih podatkih leta 2007 več kot 400 milijonov evrov premoženja (to leto je »pojeda« premoženje nekdanje Aktive Invest po najdlje trajajočem prevzemu v slovenski zgodovini), je londonska Aktiva – vsaj po Horvatovih merilih – bolj ali manj le prazna lupina, bržčas ustanovljena zgolj zaradi davčne »optimizacije«. Konec oktobra 2008 je tako imela »le« za dobrih 300.000 evrov sredstev. Pomembnejši je podatek, da ima podjetje, ki ga je pred leti

obvladovalo več tujih delničarjev, Horvat pa je imel v njem uradno 18 odstotkov delnic, zdaj le enega lastnika – podjetje nabiralnik z zvenečim imenom Oxford Corporation Limited, ki domuje na otoku Guernsey v Britanskem Kanalskem otočju, eni od evropskih davčnih oaz. Mimogrede, najbrž ni naključje, da ima na sosednjem otoku Jersey svoje podjetje ljubljanski nepremičninski podjetnik Aleš Musar, ki je nekoč vodil enega od Aktivinih tveganih skladov.

Kdo je torej lastnik nabiralnika z Britanskih Kanalskih otokov? Ali je to prav Horvat, iz javno dostopnih virov ni mogoče izvedeti, bržčas pa ni izključeno, da se veriga podjetij nadaljuje tudi na drugi strani Atlantika, natančneje na Karibskem otočju. Med delničarji dveh luksemburških družb, ki sta v delni lasti skupine Aktiva, je namreč opaziti tudi dve podjetji z Britanskih Deviških otokov. Prav tam se sicer po dostopnih podatkih konča tudi kapitalska mreža, ki jo je v minulih letih spletel drugi pidovski baron Igor Lah, kar je ta javno zanikal. Pri tem je mogoče v poslovni javnosti vsake toliko časa slišati govoriče, da je Horvat imperij prodal. To naj bi dokazovalo dejstvo, da v nadzornem svetu Aktive Naložb od lanskega julija sedijo le še tuji državljani, od tega dva judovskega porekla, in da se je Horvat odpovedal vodenju poslov v londonski Aktivi.

Če Horvatova samorazrešitev iz londonske Aktive res zgolj po naključju sovpada z vrhuncem Janševe protitajkunske vojne, gre pri drugih imenovanjih bržčas za manjše premike znotraj judovskega poslovnega lobija, ki je Horvata, dobroga znanca nekdanjega izraelskega predsednika Šimona Peresa, »posvojil« že sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja. Če je Horvat že leta 1996 vodil slovensko-izraelski poslovni svet, je šest let kasneje kot solastnik izraelskega holdinga Ganden skupaj s poslovneži judovskega porekla iz Izraela, ZDA in Velike Britanije sodeloval pri 540 milijonov ameriških dolarjev vrednem prevzemu večinskega deleža v izraelskem finančnem velikanu IDB, ki je takrat združeval 156 podjetij. O vpetosti Horvata v judovske poslovne kroge vse pove podatek, da je pred štirimi leti skupaj z nekdanjim češkim predsednikom Vaclavom Havelom in odvetnikom pokojne britanske princese Diane prejel častni doktorat univerze v Haifi.

Črpališča nafte in nacionalni interes

Medtem ko Horvata po dostopnih podatkih od leta 2005 ni več v upravnem odboru izraelske korporacije, vsaj v zadnjih letih na veliko vlaga predvsem v nepremičnine v jugovzhodni Evropi,

predvsem v Romuniji, komunikacije in energente. Poleg naložb v več ameriških skladih Horvat prek nizozemske Aktive Holdings po zadnjih razpoložljivih podatkih na primer obvladuje 16 odstotkov enega od večjih britanskih ponudnikov spletne telefonije, 12 odstotkov ameriškega podjetja, ki ima v lasti koncesijo za črpanje nafte v teritorialnih vodah Nove Zelandije, in pomemben delež v družbi, ki koplje diamante v rudnikih v Južnoafriški republiki in Bocvani. Slovenska Aktiva ima še vedno v lasti desetino Factor banke, ki ji je pred kratkim država odobrila stomilijonsko državno poroštvo za izdajo obveznic.

Četudi je Horvat brez dvoma najbolj »globaliziran« slovenski poslovnež, je znal na trenutke kot denimo pri kandidaturi za nakup NKBM iz rokava povleči tudi nacionalni interes. »Ta bi moral dati prednost pod enakimi pogoji domačim partnerjem,« je izjavil leta 2001, ko je v

Sloveniji izpolnil predzadnjo dohodninsko napoved. Horvat je tako simbol in produkt zgodnjih devetdesetih let, ko so se kapitalizem šli zares le fantje v poznih dvajsetih, ki so študirali ekonomijo, prodajali kataloško kozmetiko ali igrali v bendih. Stopili so skozi vrata, ki se odprejo enkrat v zgodovini, in šli s tovarnjaki na podeželje nabirat certifikate. Soustvarjali so tranzicijo, ki je domnevno ohranila majhne socialne razlike, kljub temu pa je eden izmed njih za vilo v Švici odštél več, kot je država porabila za izplačilo vseh socialnih pomoči v zadnjih treh letih. Poldrugo desetletje kasneje se v svojih štiridesetih počasi vračajo v javno življenje dežele s kratkim zgodovinskim spominom kot mnenjski voditelji, ugledni poslovneži ali celo filantropi. Ali kot bi najbrž dejal Darko Horvat: pomembno je biti ob pravem času na pravem mestu.

Darko Horvat kot produkt časa

Bi lahko torej trdili, da je Darko Horvat produkt časa? Navsezadnje gre za najuspešnejšega pripadnika generacije s preloma osemdesetih let, ki je tudi zaradi pogostih poslovnih in študijskih stikov s tujino v privatizaciji zaznala življenjsko priložnost. V Sloveniji še nimamo resne študije o socio-psihološkem profilu pidovskih tajkunov. Kljub temu se zdi, da se Horvat idealno poda v okvirne zasnove: je ekonomsko izobražen (MBA), makiavelistično ambiciozen, brezkompromisen in apolitičen, dokler je to dobro za posle. Svojega premoženja ne razkazuje v javnosti, ne obiskuje trendovskih zabav, tabloidi ne vedo, kje preživlja dopust z ženo in otroki. Nastopi v televizijskih oddajah so prej izjema kot pravilo. V časopisih ne bomo brali njegovega komentarja reform. Prav ta vrednostno-idejna brezbarvnost ljudi njegovega kova je bolj srh zbudajoča kot mistična: Darko Horvat pravzaprav nikoli ni z ničimer dokazal, da ima o stvareh, ki se ne tičejo njegovega denarja, sploh kakšno mnenje. To pa je poleg nedvomne finančne inteligence in hoje po robu zakona tisto, kar opredeljuje fenomen tajkunstva.

Časopis Delo, 2006

Darko Horvat o svoji skrivnostnosti

Vprašanje: Marsikdo ima občutek, da je Aktiva nekoliko skrivnostna finančna korporacija. Se s to trditvijo strinjate?

Odgovor: No, ne bi rekel skrivnostna. Smo pa se manj pojavljali v javnosti, manj smo obveščali o svojih dejavnostih.

Vprašanje: Zakaj? To nekako velja za vsa vaša področja dela.

Odgovor: Smo pač zasebno podjetje. Določeni projekti so zadevali aktivnosti, kjer so informacije o njih občutljive. Pogosto smo bili tudi pionirji pri nakupih kontrolnih deležev, uveljavljanju aktivnega upravljanja. Čakali smo, da poslovna klima dozori in se sprejme dejstvo, da je treba uveljavljati načela, kot je na primer value based management.

Časopis Delo, 2001

Trije modeli menedžerskih odkupov

Med slovenskimi menedžerskimi odkupi je mogoče že na prvi pogled opaziti bistvene razlike. V prvo skupino bi lahko uvrstili podjetja kot Trimo Trebnje Tatjana Fink ali Kolektor Group Stojana Petriča. V teh menedžerji prevzeme financirajo iz bodočih donosov, ki nastajajo z rastjo podjetja, vendar na račun rasti, ki je pogosto manjša, kot bi lahko bila. »Prednost menedžerske lastnine je, da menedžerji dolgoročno razmišljajo o razvoju podjetja. Ne strinjam pa se z menedžersko lastnino, ki ima za cilj zgolj osebno bogatenje. Bistvo menedžerske lastnine mora biti, da podjetju zagotavlja razvoj, zaposlenim delovna mesta in primerno plačo ter da podpira lokalno okolje,« je v pogovoru za Objektiv povedal Stojan Petrič, predsednik in solastnik družbe Kolektor Group.

V drugo skupino bi lahko uvrstili primere SCT Ivana Zidarja, Primorja Ajdovščina Dušana Črnigoja ali Merkurja Bineta Kordeža. Ti menedžerske prevzeme financirajo na račun normalne rasti podjetij, zaradi česar zgolj ohranjajo raven poslovanja.

Tretji, najbolj sporen način privatizacije pa so izpeljali tako imenovani pidovski tajkuni, med katerimi sta najbolj razvpita Darko Horvat in Igor Lah. V to skupino bi lahko pogojno uvrstili tudi Boška Šrota in Igorja Bavčarja. Gre za primere financiranja z izčrpavanjem podjetij. Najbolj »priljubljen« način je prodaja naložb, ki so v bilancah podjetij nizko vrednotene in pri katerih se prek prodaje verigi podjetij ustvarja razlika v ceni, z denarjem pa se financirajo nakupi delnic za menedžerski prevzem. Modelov izčrpavanja podjetij je mnogo, omenimo zgolj nakupe obveznic bank in finančnih družb, prek katerih se financirajo nakupi delnic, ki na koncu pristanejo v rokah menedžerjev.

Stran / Page: 4

Doseg / Reach: 63000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 2060 cm2

6 / 7

Najbogatejši Slovenci

Leta 2008 je bil po lestvici revije Manager najbogatejši Slovenec Mirko Tuš s 550 milijoni evrov premoženja. Sledila sta mu dva privatizacijska mogotca – na drugem mestu z več kot polovico manjšim premoženjem v višini 250,3 milijona evrov Igor Lah, na tretjem mestu pa Darko Horvat, ki nadzira nizozemsko skupino družb Aktiva Holdings in čigar premoženje so tisto leto ocenili na 235,9 milijona evrov.

Leta 2009 na vrhu ni bilo sprememb. Na prvem mestu se je obdržal Mirko Tuš, le da je tretjina oziroma 38,1 odstotka njegovega premoženja po letu dni krize izhlapelo in je lani znašalo 340,6 milijonov evrov.

Na drugem mestu je z 240,7 milijona evrov obstal Igor Lah, ki mu je v letu dni izhlapelo le 3,8 odstotka premoženja.

Tudi na tretjem mestu ni bilo sprememb. Zasedel ga je Darko Horvat, čeprav se je njegovo premoženje zmanjšalo kar za 52,5 odstotka in je znašalo 112,1 milijona evrov.

Po tako burnem finančnem letu, kot je bilo krizno leto 2009, bo več kot zanimivo pogledati lestvico najbogatejših v letu 2010.

Darko Horvat o nacionalnem interesu

Vprašanje: Kaj menite o nacionalnem interesu, ki naj bi ga upoštevali pri privatizaciji NLB?

Odgovor: Z vsemi zamudami pri privatizaciji bank in ob zaprtosti do svetovnih trgov nam ni uspelo, da bi vsaj deset slovenskih konzorcijev konkuriralo za mariborsko banko. Tako bi bilo prav. Nacionalni interes bi moral dati prednost pod enakimi pogoji domačim partnerjem. Pravzaprav mariborska banka za to, da uresniči svojo strategijo na trgih bivše Jugoslavije, ne potrebuje globalne finančne institucije. Zato ne razumem, zakaj lastnik išče zanjo globalno finančno institucijo. /.../ Še posebno če bo izbran lastnik od daleč, bo ta banka prepuščena sosednjim menedžerjem, saj je malo možnosti, da bi šefa poslali iz New Yorka, verjetno bo prišel iz kakšne njihove bližnje podružnice.

Časopis Večer, 2001

O vpetosti Horvata v judovske poslovne kroge vse pove podatek, da je pred štirimi leti skupaj z nekdanjim češkim predsednikom Vaclavom Havlom in odvetnikom pokojne britanske princese Diane prejel častni doktorat univerze v Haifi.

Stran / Page: 4

Doseg / Reach: 63000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 2060 cm²

7 / 7

